

Kwaliteit: extra controle op diergezondheid nodig

Wilma Wolters

In Kwaliteit, het kwaliteitssysteem voor melkleverende geitenhouders, ontbreekt iets, zegt het Centraal Orgaan voor Kwaliteitsaangelegenheden in de Zuivel (COKZ). Er zou geen waterdichte garantie zijn dat alleen melk van gezonde geiten wordt geleverd. Is de huidige beoordeling die Qlip uitvoert om het certificaat 'Kwaliteit-erkend' te behalen of te behouden, duidelijk onvoldoende?

Koos Blom werkt al 10 jaar als beoordeelaar bij Qlip en sinds 2000 beoordeelt hij ook geitenbedrijven. Hij is het met het COKZ eens; hij vindt ook dat een regelmatig terugkerende veterinaire toetsing ontbreekt. "Het zou goed zijn voor het imago van de sector als er iets zou komen. Bij Kwaliteit is het handboek leidend en in dat handboek wordt slechts in beperkte mate over de gezondheidstoestand van de dieren gesproken." Tijdens de beoor-

deling wordt alleen de CL-status, de klauwverzorging en de algehele gezondheidstoestand van de geiten beoordeeld.

Tanklokaal en melkput

Blom heeft routine ontwikkelt in zijn werk als beoordeelaar. Vaak begint hij met een rondje over het erf en door de stallen om de visuele beoordeling te doen. Daarna volgt het bekijken van de administratie van de geitenhouder. Zo gaat het ook bij Rudy

Eilert, geitenhouder in Dalfsen. De ronde van Blom begint hier in het tanklokaal. Is het schoon, wordt er geventileerd, is er de beschikking over warm en koud water, is de tankdop schoon? Allemaal in orde. Eilert wijst Blom nog even op de lamp. "De vorige keer kregen we er een opmerking over dat er een kap om de tl-buis heen moet. Die hangt er nu." Blom legt uit dat het verplicht is om boven de klep van de melktank een lamp te hebben met kap. "Je kunt er ook een ophangen waar een beschermhoes omheen zit, als de lamp dan knapt vangt de hoes de scherven op."

Het logboek van het melkmachineonderhoud hangt keurig in de houder. Blom werpt er een blik in en constateert dat tussen de laatste twee keuringen langer dan dertien maanden zit. En dat mag niet volgens de regels; die eisen dat elke twaalf maanden een meetrapport wordt opgesteld. Er is een speling van een maand, maar langer dan dertien maanden mag het niet duren. Een aantekening volgt. Eilert legt nog uit dat de melkmachinefabrikant geen tijd had, dat die druk was met verkoop en installatie en dat hij er wel drie keer achteraan heeft gebeld. Maar dat mag niet baten, de aantekening blijft staan. Eilert knikt begrijpend.

Verder naar de melkput. Die ziet er brandschoon uit. "Hoe doe je dat?", vraagt Blom. "Gewoon met water, alle smerigheid direct wegsprengen", vertelt Eilert, wijzend op de vijf slangen die verdeeld over de melkput hangen. "Hoe weet jij of een dier uierontsteking heeft of dat er wat mee is?", is Bloms volgende vraag. Eilert geeft de dieren direct een rode streep en noteert alles in zijn notitieblokje dat hij tijdens het melken altijd bij zich heeft. Een whiteboard om alles ook in de melkput te kunnen zien, is al aanwezig maar moet nog opgehangen worden. Ook wil Blom weten hoe vaak het melkfilter vervangen wordt. Dat gebeurt elke melkbeurt; prima. Eilert neemt Blom mee naar de opslag van medicijnen. Netjes in een ladekastje en voorzien van de juiste stickers met datum en wachtermijnen. De geitenhouder maakt alleen gebruik van wegwerpspuiten, die in voldoende mate in de lade liggen.

Stal en dieren

Een wandeling door de lichte, frisse stal laat

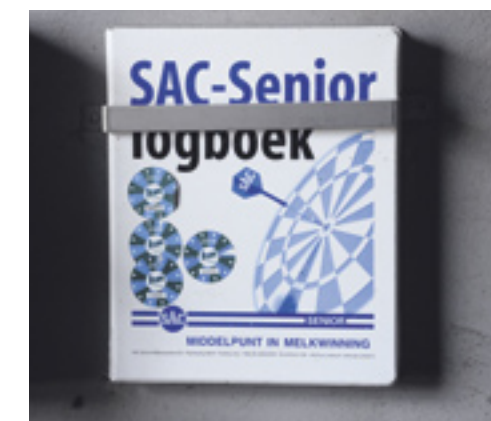
attente en schone dieren zien. De dieren hebben genoeg voer dat lekker ruikt en de potten zijn voorzien van voldoende stro. Een kapschuur herbergt de oudste lammeren. Ook hier een frisse en gezonde indruk. De jongste lammeren zijn gehuisvest in een oude varkensstal. Hier is het wat donkerder, maar de dieren zien er over het algemeen goed uit. Eilert vertelt over zijn medicijnschema dat hij hier gebruikt. Daarop staat precies wat hij doet als hij bijvoorbeeld kreupelheid of diarree constateert. Dat schema wil Blom straks wel even zien natuurlijk. Bokken houdt Eilert op de deel van de vroegere woonboerderij. Ook zij zien er schoon en gezond uit. In een andere hoek van de deel is een plaatsje gemaakt voor zwakke melkgeiten. Hun lot is de slacht. Blom kijkt ook nog even de voermachine. Daar is geen schimmel te ontdekken, dus dat ziet er goed uit.

De administratie

Aan de keukentafel bladert Blom drie mappen door. Een met alle bonnen van aankoop van stro, brok en ruwvoer, een ander met briefjes van de dierenarts over het medicijngebruik en het schema dat Eilert zelf hanteert bij de lammeren, en een map met vorige keuringsrapporten van Qlip. Blom knikt tevreden.

Beoordeling

De enige aantekening die Blom maakt, is die van de keuring van de melkmachine die te lang heeft geduurd. En hij merkt nog op dat Eilert het whiteboard binnenkort in de melkstal zal moeten ophangen. Voor het te laat doormeten van de melkmachine zal de geitenhouder punten krijgen. Bij 11 punten of meer komt een geitenhouder onder verscherpt toezicht te staan en zal er dus vaker dan gemiddeld een Kwaliteit-beoordeelaar op het erf komen. Eilert krijgt over een aantal dagen de definitieve beoordeling van zijn bedrijf van Kwaliteit te horen. ✓

Het logboek van de melkmachine hoort bewaard te worden bij de melkinstallatie.

Het voer voor de geiten mag niet beschimmeld zijn.

De melkinstallatie behoort elk jaar te worden doorgemeten.

Fotos: Wilma Wolters

Zuivelfabrieken willen een kwaliteitsgarantie voor de geleverde geitenmelk. Qlip beoordeelt hiervoor de bedrijven aan de hand van een handboek. Een schone melkstal is daarbij één van de criteria.

Continu monitoringsysteem biedt kansen

Het is niet zo dat geitenhouders het niet goed doen, zegt Jan Willem Kiezebrink, bestuurslid van de LTO-vakgroep Melkgeitenhouderij. "De fout zit hem in het systeem. Kwaliteit kan niet áantonen dat er alleen melk van gezonde dieren wordt geleverd. Het betekent niet dat geitenhouders melk met een mindere kwaliteit ook daadwerkelijk leveren." Kwaliteit moet dus aangepast worden, zodanig dat er een controle plaatsvindt op de gezondheid van de melkgevende dieren. "Eigenlijk gaat het om het idee", zegt Mark Paauw, voorzitter van ZLTO Melkgeitenhouderij. "De Europese regels en dus de VWA willen garanties dat melk van gezonde geiten komt en dat zullen we op de een of andere manier moeten aantonen. Dat houdt in dat geitenhouders meer zullen moeten registreren, meer getallen moeten gaan bijhouden. We zoeken nu alleen nog naar de meest praktische getallen."

Meerdere oplossingen mogelijk

De controle op de diergezondheid aan de keuring van Qlip toevoegen, heeft geen zin. Blom: "Wij keuren eenmaal in de twee jaar, dus je komt veel te weinig op een bedrijf om wat over de diergezondheid te kunnen zeggen." Een periodiek bedrijfsbezoek (pbb, viermaal per jaar een dierenarts op het bedrijf) door een dierenarts, zoals de melkveesector kent, is volgens Blom ook nog geen waterdichte garantie. "Dat blijft een momentopname. Ik kan hier vandaag door de stal lopen en gezonde dieren zien, maar morgen kunnen er wel geiten ziek zijn. En dat ondervang je niet als er eenmaal in de

drie maanden een dierenarts komt keuren." Kiezebrink vindt dat ook: "Bij een pbb moeten de dierenartsen officieel elke geit checken. Maar dat kan niet, dat is te veel werk. Je komt uit bij een bedrijfsbeeld, een algehele indruk van een koppel."

Toch zul je, als je de gezondheid op een bedrijf slechts globaal bekijkt, officieel nog niet aan de regels voldoen. Kiezebrink weet dat ook. "Maar het moet praktisch uitvoerbaar zijn. Je kunt gewoon geen letterlijke invulling aan de regels geven. Als de VWA straks het krulletje zet, is het goed."

Er kan ook nog een heel andere invulling aan de controle op de gezondheid van de dieren worden gegeven. Tot nu toe denkt LTO drie mogelijke oplossingen te hebben. Een pbb, een combinatie van een tweejaarlijks pbb en veterinaire begeleiding, of een continue diergezondheidsmonitor, vergelijkbaar met een systeem waar Friesland Foods nu aan werkt. Een continu systeem houdt bijvoorbeeld de geiten- en lammersterfte op een bedrijf bij, de aan- en afvoer van dieren, het celgetal en de schommelingen in BSP (Bedrijfs Standaard Productie, vergelijkbaar met de BSK bij koeien). Ook een combinatie van de drie systemen is mogelijk.

Kiezebrink ziet zelf wel wat in een continu monitoringsysteem. "Dat lijkt me een prettig systeem, omdat je wordt beloond voor de registratie van de gegevens. Je kunt ze immers ook gebruiken om de melkproductie te verhogen of het management aan te pakken. Een pbb kan geitenhouders het gevoel geven dat er over hun schouders wordt meegekeken, zonder dat ze daar direct iets

aan hebben." Ook volgens Blom is een continu monitoringsysteem een goed idee. "Dan heb je op elk moment een beeld van een bedrijf en de gezondheid van de dieren op dat bedrijf. Met de hieruit verkregen cijfers kun je dan gericht veterinaire aandacht besteden aan bedrijven waar dat nodig is." De Vereniging Kwaliteitszorg Geitenhouderij Nederland (VKGN) en de vakgroep hebben met HAS Kennistransfer in Den Bosch al afspraken gemaakt om een dergelijk continu monitoringsysteem te ontwikkelen.

Dierenarts belangrijk

Volgens Paauw is misschien wel het belangrijkste punt aan de verandering binnen Kwaliteit, dat de relatie met de dierenarts belangrijker wordt. "Enkele geitenhouders doen al aan bedrijfsbegeleiding en daar willen we meer naar toe." Dat is een kostbare ontwikkeling voor een geitenhouder en dat begrijpt Paauw ook. "We moeten de geitenhouders de meerwaarde van bedrijfsbegeleiding duidelijk maken en dat kan alleen door ze te overtuigen met behulp van de kostprijs. Geitenhouders moeten inzien dat een bedrijf dat in een vroeg stadium ziektes aanpakt of het management verbetert, een lagere kostprijs heeft."

Zelf kiezen

Uiteindelijk zal er een controlesysteem bij de VWA worden ingediend en beoordeelt zij of dit systeem aan de regels voldoet. En dat hoeft niet per se één systeem te zijn. Kiezebrink is er zelf voor om ondernemers de keus te laten voor welk controlesysteem zij kiezen, en dus zouden er meerdere systemen bij het VWA ingediend moeten worden. "Een keus laten werkt altijd beter. Dan hebben geitenhouders ook daarin nog een ondernemerskeuze."

Wat is er precies aan de hand?

Het COKZ heeft van de Voedsel- en Waren Autoriteit (VWA) de opdracht gekregen om Kwaliteit te beoordelen aan de hand van de regels die in Europese verordeningen zijn vastgelegd. Het bleek dat in module 3 van Kwaliteit, die over diergezondheid en dierenwelzijn gaat, niet aan een van de criteria uit de verordeningen kon worden voldaan. Het huidige Kwaliteit kan namelijk niet garanderen dat de melk alleen van gezonde dieren komt. Er bestaat geen controlesysteem dat die garantie kan geven. LTO en VKGN werken hieraan.

